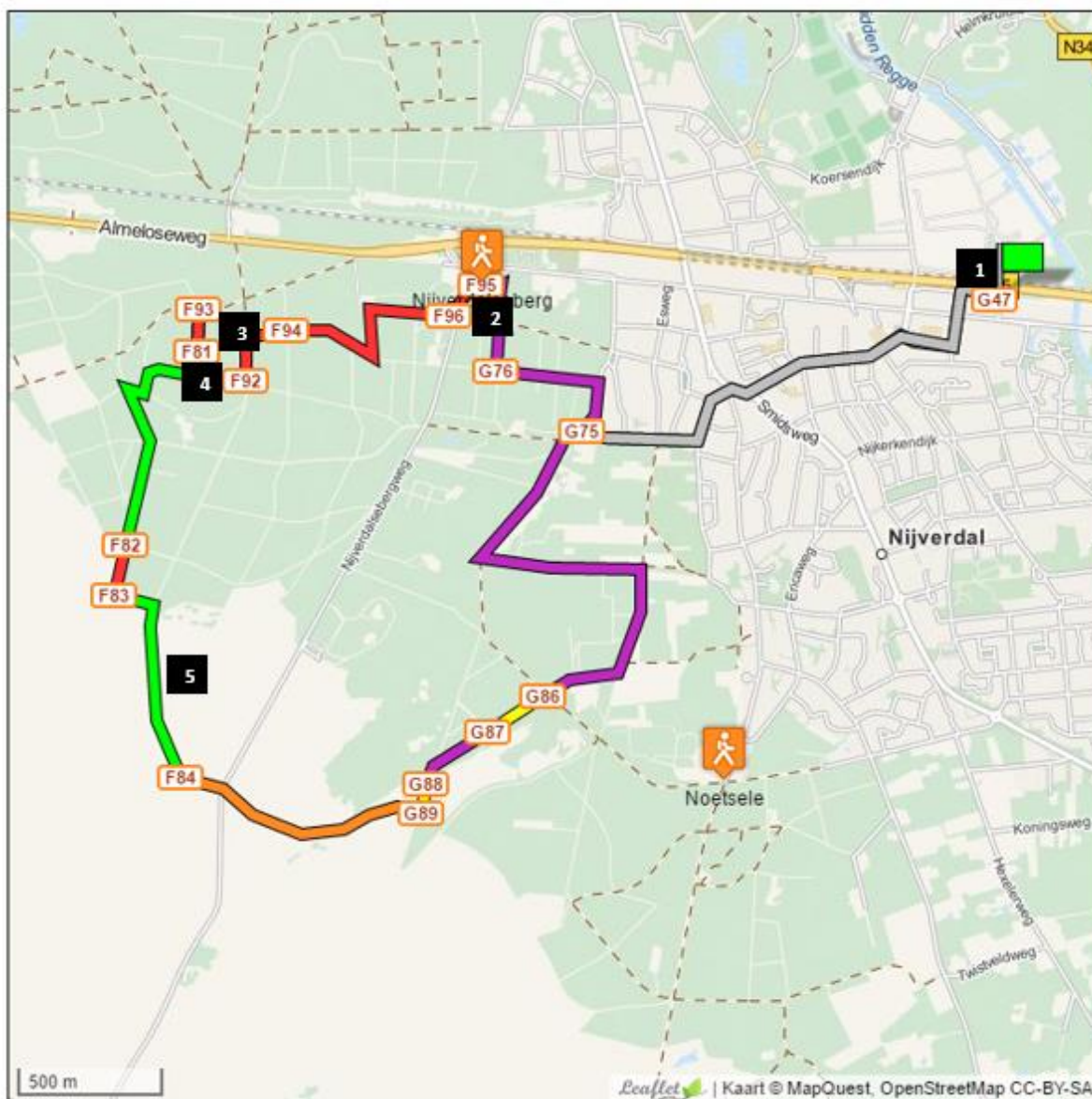

Liberation wandeling Sallandse Heuvelrug

Lengte: 12 km / 23 km

Start: Memory Museum Nijverdal, Grotestraat 13, 7443 BA Nijverdal

Routebeschrijving – 12 km route

Als u met uw rug naar de ingang van het memory museum staat gaat u links af (Grotestraat). Vervolgens bij de verkeerslichten links (Constantijnstraat). Weg vervolgen dan zit u op de grijze verbindingsroute richting knooppunt G75.

Bezienswaardigheden

1. Memory Museum Nijverdal
2. Buitencentrum Sallandse Heuvelrug
3. Rijkswerkkamp Twilhaar
4. Schaapskooi Twilhaar
5. Jodenbos

Start Memory Museum

- G75 1,9 km 1,9 km

keuzepunt G75

G75 - G76 560 m 2,4 km

keuzepunt G76

G76 - F95 412 m 2,9 km

keuzepunt F95

F95 - F96 179 m 3,0 km

keuzepunt F96

F96 - F94 806 m 3,8 km

keuzepunt F94

F94 - F92 299 m 4,1 km

F92 - F81 265 m 4,4 km

F81 - F93 163 m 4,6 km

keuzepunt F93

F93 - F81 163 m 4,7 km

keuzepunt F81

F81 - F82 960 m 5,7 km

keuzepunt F82

F82 - F83 184 m 5,9 km

keuzepunt F83

F83 - F84 785 m 6,7 km

keuzepunt F84

F84 - G89 947 m 7,6 km

keuzepunt G89

G89 - G88 106 m 7,7 km

keuzepunt G88

G88 - G87 299 m 8,0 km

keuzepunt G87

G87 - G86 236 m 8,2 km

keuzepunt G86

G86 - G75 1,9 km 10,1 km

G75 - G47 1,9 km 12,0 km

keuzepunt G47

Verlenging Liberation wandeling Sallandse Heuvelrug

Lengte: 23 km

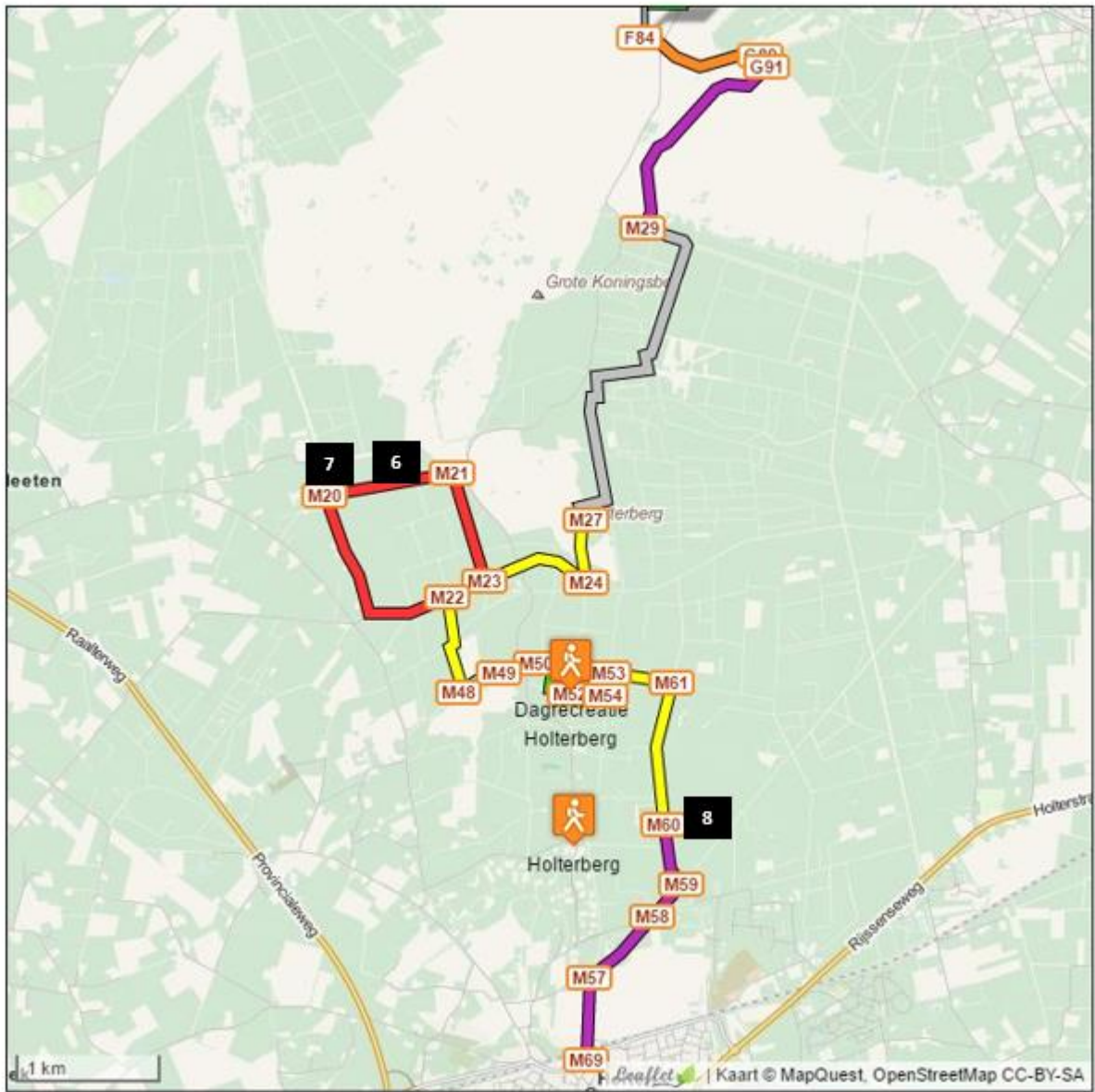
Startpunt: Memory Museum Nijverdal

Eindpunt: Station Holten

U kunt de Liberationroute Sallandse Heuvelrug verlengen om zo ook een bezoek te brengen aan de onderduikershut in Holten, het monument in Helhuizen en de Canadese Oorlogsbegraafplaats. Het is dan geen rondwandeling maar u eindigt uw route in Holten op het station waar u de trein terug kunt nemen naar Nijverdal.

Foto: Onderduikershut

Routebeschrijving – 23 km route

U volgt de Liberation wandeling Sallandse Heuvelrug tot keuzepunt F84. Vanaf dit keuzepunt volgt u onderstaande routebeschrijving.

Start bij keuzepunt F84

F84 - G89 947 m 947 m

G89 - G91 165 m 1,1 km

keuzepunt G91

G91 - M29 1,7 km 2,8 km

keuzepunt M29

M29 - M27 3,0 km 5,8 km

M27 - M24 497 m 6,3 km

M24 - M23 818 m 7,1 km

M23 - M21 814 m 7,9 km

keuzepunt M21

M21 - M20 946 m 8,9 km

keuzepunt M20

M20 - M22 1,5 km 10,4 km

M22 - M48 737 m 11,2 km

M48 - M49 327 m 11,5 km

keuzepunt M49

M49 - M50 290 m 11,8 km

M50 - M52 465 m 12,2 km

M52 - M54 274 m 12,5 km

M54 - M53 158 m 12,7 km

M53 - M61 457 m 13,1 km

M61 - M60 1,0 km 14,2 km

keuzepunt M60

M60 - M59 469 m 14,6 km

M59 - M58 310 m 14,9 km

M58 - M57 639 m 15,6 km

M57 - M69 606 m 16,2 km

keuzepunt M69

Bezienswaardigheden

6. Herinneringsmonument Helhuizen
7. Onderduikershut
8. Canadese Begraafplaats met informatiecentrum

Informatie over de bezienswaardigheden

1. Memory museum Nijverdal

Grotestraat 13, 7443 BA Nijverdal

Hier kunt u de periode 1918 – 1945, vanaf de opkomst van het Nationaal-Socialisme tot en met de bevrijding van Europa, stap voor stap beleven. Het hart van het museum wordt gevormd door levensechte diorama's, waar bezoekers met alle zintuigen de oorlog kunnen ervaren. Voor meer informatie: <http://memorymuseum.nl/>

Foto: memory museum

2. Buitencentrum Sallandse Heuvelrug

Grotestraat 281, 7441 GS, Nijverdal

In het vernieuwde Buitencentrum Sallandse Heuvelrug kunt u alle informatie krijgen over de natuur, geologie en (cultuur)historie van dit unieke gebied. Naast Staatsbosbeheer vinden ook het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN), het Centrum voor Natuur en Milieu-educatie, Sterrenwacht Hellendoorn en het Nationaal Park De Sallandse Heuvelrug hier hun thuisbasis. In het gezellige café-restaurant met een open haard en buitenterras worden (h)eerlijke gerechten en drankjes geserveerd. Meer informatie vindt u op: www.sallandseheuvelrug.nl/bezoekerscentrum

3. Rijkswerkkamp Twilhaar

Een werkkamp dat vlak voor de Tweede Wereldoorlog op de Sallandse Heuvelrug werd gepland om de werkloosheid in Nederland te bestrijden kreeg zomaar als Joods werkkamp een rol in de Holocaust. Na de oorlog werd het afgebroken, bomen groeiden waar eerst barakken stonden en van het bestaan van rijkswerkkamp Twilhaar was vrijwel niemand meer op de hoogte. Inmiddels is er een monument geplaatst, zijn de contouren van het kamp zichtbaar gemaakt in het landschap en is replica van de oorspronkelijke toegangspoort geplaatst. Op het bord bij het monument staat de volgende tekst:

In de periode van 1940 tot begin 1947 bevond zich hier het Rijkswerkkamp Twilhaar. Dit werkverschaffingskamp werd opgericht door de Rijksdienst voor de Werkverruiming en diende in de veertiger jaren van de vorige eeuw voor huisvesting van werkloze mannen, die nuttig werk moesten verrichten in de bossen van de Sallandse Heuvelrug. Deze werkzaamheden betroffen voornamelijk het ontginnen van woeste gronden en de aanleg van paden en wegen in de bossen en op de heide.

<http://www.werkkamptwilhaar.nl/>

4. Schaapskooi Twilhaar

De schaapskooi van het Twilhaar is pas gebouwd in 1977. De schaapskudde is hier niet lang geweest. Tegenwoordig wordt de heide op de Heuvelrug veel grootschaliger onderhouden. Soms wordt er nog wel een schaapskudde 'ingehuurd' voor het begrazen van de heide. Verder hebben plagmachines het werk van de schapen overgenomen. Misschien heeft u geluk en is de schaapskooi vandaag geopend. Anders probeert u maar via de raampjes naar binnen te kijken. De schaapskooi is een echte potstal. De vloer ligt ruim een meter onder het maaiveld. De schapenmest, gemengd met heideplaggen werd hier verzameld. Eeuwenlang hebben de boeren op de zandgrond zo hun akkers vruchtbaar gemaakt.

5. Jodenbos

In de oorlog is door de Joden de grond voorbereid voor de aanleg van een bos: het 'Jodenbos'. Dit bos is eind jaren 90 gerooid ten behoeve van het heidebeheer. De plek van het vroegere bos is goed te herkennen aan de kleine boompjes die weer opduiken. Ook adelaarsvaren op de hei zijn restanten van dit voormalige bos.

6. Onderduikershut

Tijdens de oorlog zaten er rondom Holten vele mensen ondergedoken. Als er gevaar dreigde gingen vele onderduikers naar de onderduikershut om de boeren niet nog meer in gevaar te brengen.

7. Monument in Helhuizen

Ter nagedachtenis aan de razzia van 14 okt 1944 waarbij twee onderduikers en een verzetsstrijder werden gedood. Onderduiker Marinus Stevens, het eerste slachtoffer van de Sallandse razzia van 14 oktober 1944. Hij werd op deze plek in het bos door SS-soldaten neergeschoten terwijl hij probeerde te vluchten. Ook de Joodse onderduiker Maurits Bachrach uit Apeldoorn en verzetsman Gerrit Jan Piksen uit Haarle kwamen tijdens de razzia om het leven en worden met dit monument herdacht.

Voor meer informatie over dit momument en de razzia van 14 okt:

http://www.4en5mei.nl/herdenken-en-vieren/oorlogsmonumenten/sprekende_beelden/getuigenverhalen/62/gedwongen-mee-te-doen-doen-de-waanzin-van-de-oorlog

<http://www.destentor.nl/extra/de-laatste-dagen/bij-razzia-onderduikers-en-verzetsman-slachtoffers-1.4611696>

8. Canadese begraafplaats met informatiecentrum (Holten Canadian War Cemetery)

De Canadese Begraafplaats in Holten is een plek voor bezinning. Hier worden slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog herdacht. Achter elk van deze 1394 graven schuilt een indrukwekkend verhaal. Tijdens uw bezoek, in het naastgelegen informatiecentrum, krijgt u meer inzicht over de inrichting van het ereveld en komt u meer te weten over de gesneuvelde militairen. Aan de hand van persoonlijke verhalen anekdotes en foto's, vaak door nabestaanden geschonken, wordt de gedachte aan hen die vielen levend gehouden. Belangrijk onderdeel van het informatiecentrum is de filmzaal, waar u een impressie kunt zien van de bevrijding van Oost-Nederland door de Canadezen en de totstandkoming van het ereveld. Het centrum is voor iedereen gratis toegankelijk en biedt een bron van informatie 'for all generations'. Voor meer informatie zie: www.canadesebegravingholten.nl

Foto: Canadese begraafplaats